Цифрова трансформація міського управління: правовий вимір

Олег Халабуденко, канд. юрид. наук, доцент (ORCID: 0000-0001-9478-0164),
Юрій Брунець, здобувач (ORCID: 0009-0002-0035-4987)

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

Проведено огляд-аналіз законодавства України щодо нормативно-правового забезпечення в сфері цифровізації муніципального управління сучасних міст. Показано ключові напрямки правового регулювання цифровізації муніципального управління. Виявлено необхідність адаптації зарубіжних практик цифровізації публічних міст з урахуванням національного контексту, особливо в умовах децентралізації та повномасштабного вторгнення, що потребує стійкості та безперервності функціонування муніципальних систем.

Ключові слова: цифровізація, законодавство, місцеве самоврядування, публічні послуги, електронні послуги, кіберзахист, правове регулювання.

1. ВСТУП

Цифровізація міського самоврядування – це впровадження цифрових технологій у діяльність органів місцевого самоврядування для підвищення ефективності управління, прозорості, якості послуг та розвитку громад. Вона передбачає перехід від електронного урядування до цифрового управління із використанням штучного інтелекту, великих даних і сучасних IT-систем. Цифровізація стає ключовим інструментом для забезпечення доступності та підвищення якості муніципальних послуг і активізації участі громадян у процесах прийняття рішень. За таких умов, при впровадженні цифровізації, важливо забезпечити законність, прозорість і підзвітність діяльності органів місцевого самоврядування, а також забезпечити захист персональних даних та запобігання кіберризикам.

2. МЕТА

Провести огляд-аналіз законодавчих актів України, що визначають повноваження органів публічної влади у сфері цифровізації публічного управління сучасних міст, визначити чинники, що впливають на ефективність впровадження цифрових сервісів, та розробити певні рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення прозорості, підзвітності і безпеки муніципальних послуг в процесі цифровізації.

3. ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИХ МІСТ

Цифрова трансформація суспільства і викликані нею зміни в організації влади суттєво впливають і на розвиток громад, що утворились у процесі децентралізації влади в Україні. Одним із трендів

є активне впровадження в роботу органів місцевого самоврядування елементів системи цифрового урядування. Більш активно це відбувається в містах, але останнім часом набуло поширення і в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) [1, с. 135]

Правовий вимір цифровізації визначає рамкові умови її реалізації, окреслює права та обов'язки учасників, встановлює гарантії безпеки й захисту персональних даних, а також формує підґрунтя для впровадження сучасних інструментів електронного врядування. В даному контексті вивчення правових засад цифрової трансформації на муніципальному рівні дозволяє зрозуміти особливості регулювання цього процесу та перспективи розвитку локальної демократії та підвищення якості публічних послуг в умовах воєнних викликів і майбутньої відбудови країни.

В Україні основою правового регулювання цифровізації муніципального управління є Конституція України, яка закріплює принципи місцевого самоврядування та гарантії доступу громадян до інформації. На конституційному рівні закріплені права на участь у місцевому управлінні, що є базисом для розвитку конкретних їх форм, а саме - електронної демократії та цифрових інструментів.

Важливу роль відіграють спеціальні закони, зокрема: Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який визначає повноваження органів місцевої влади, включно з можливістю впровадження інформаційних систем та електронних сервісів; Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який легалізував використання електронних документів у діяльності органів влади; Закон України «Про електронні довірчі послуги», що регулює використання електронного підпису та інших інструментів автентифікації; Закон України «Про доступ до публічної інформації», який гарантує прозорість діяльності органів влади та зобов'язує їх забезпечувати відкритість даних у цифровому форматі; Закон України «Про адміністративні послуги», що встановлює правові засади надання послуг у цифровій формі, створюючи основу для функціонування порталів електронних послуг.

В ширшому контексті цифровізація муніципального управління ґрунтується також на нормативно-правових актах, що регулюють інформаційну безпеку, захист персональних даних, протидію кіберзагрозам. Зокрема, Закон України «Про захист персональних даних» визначає правила обробки й збереження персональної інформації, що є особливо важливим для електронних сервісів, де обробляються великі обсяги чутливих даних.

Окрему увагу слід приділити підзаконним нормативним актам, а також державним стратегіям і програмам. Важливим кроком стало ухвалення «Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» [2], яка продовжила розвивати системний підхід до цифровізації на всіх рівнях місцевого самоврядування. Подальшим етапом стала реалізація «Стратегії цифрової трансформації України», у межах якої розробляються рішення, адаптовані для громад, зокрема,

впровадження цифрових реєстрів, електронних сервісів для населення та інструментів електронної демократії.

Правовий аспект цифровізації має також міжнародний вимір. Україна, прагнучі інтегруватися у європейський правовий простір, орієнтується на стандарти ЄС, що передбачають розвиток цифрового врядування, відкритих даних, захисту персональної інформації відповідно до Регламенту ЄС із захисту даних (GDPR), що сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими практиками та підвищує довіру міжнародних партнерів до українських цифрових рішень.

4. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ У СФЕРІ ЦИФРОВОГО МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

За результатами проведеного дослідження слід зазначити, що перспективним напрямом для України є адаптація зарубіжних практик цифровізації взаємодії органів місцевого самоврядування з мешканцями, враховуючи умови децентралізації та повномасштабного вторгнення, що потребує стійкості та безперервності функціонування муніципальних систем. Реалізація цих заходів дозволить підвищити довіру громадян до місцевої влади, забезпечити більш ефективне управління ресурсами та послугами, сприяти активній участі громади в прийнятті рішень і створити передумови для інноваційного розвитку українських міст.

В Україні вже функціонують електронні сервіси на кшталт «Київ Цифровий», «Відкрите місто», «Муніципальна карта вінничанина», які надають доступ до послуг, електронних петицій та комунікації з владою. Водночас зарубіжний досвід демонструє більш комплексні рішення: у Естонії система *e-Estonia*, а в Сінгапурі *SingPass* забезпечують єдину цифрову ідентифікацію для доступу до всіх державних послуг, що зокрема визначає потребу для України у впровадженні єдиної цифрової ідентифікації, інтегрованої з платформою «Дія». Таким чином, порівняння вітчизняних та зарубіжних практик цифровізації процесів міст свідчить про значний невичерпаний потенціал розвитку українських муніципальних сервісів

У сфері електронної демократії українські міста, зокрема Київ та Івано-Франківськ, розвивають платформи для подачі петицій, обговорень та голосувань. Проте досвід, наприклад, Барселони з платформою *Decidim* демонструє ширші можливості громадської участі у прийнятті рішень. На наше переконання, для України доцільним є розширення функціоналу електронної демократії, особливо у сфері бюджету участі, міського планування та онлайн-голосувань.

Щодо інтеграції послуг, то, зокрема, у Вінниці «Муніципальна карта» вже об’єднує транспортні сервіси, бібліотеки та пільги. Проте закордонний досвід показує значно більший масштаб: *SingPass* у Сінгапурі забезпечує доступ до сотень державних послуг через одну платформу. Вважаємо, що українським містам варто орієнтуватися на створення єдиних інтегрованих систем, які дозволять отримувати всі муніципальні послуги через один акаунт.

У напрямі розвитку «розумних міст» Україна також має окремі результати: у Харкові вже впроваджено системи управління трафіком, освітленням та моніторингом екології. У той час Smart Dubai (ОАЕ) демонструє значно комплексну цифровізацію, що охоплює транспортні та енергетичні системи. Відповідно вважаємо, що Україні варто розвивати масштабовані проекти «смарт-сіті», які дозволять підвищити ефективність управління міською інфраструктурою.

Окрему увагу слід приділити доступності та зручності цифрових сервісів. В Україні мобільні додатки дозволяють здійснювати оплату послуг, запис до лікаря чи подання заяв. У той же час естонська модель забезпечує онлайн-доступ до всіх державних послуг, включно з голосуванням та податками, що визначає потребу у підвищенні доступності електронних сервісів для всіх громадян України, особливо людей з обмеженими можливостями та жителів регіонів із низьким інтернет-покриттям.

Не менш важливим є питання кібербезпеки. В Україні наразі впроваджені лише часткові системи захисту даних та шифрування. Натомість досвід Естонії, Сінгапуру та ОАЕ свідчить про високий рівень кіберзахисту, зокрема багаторівневу аутентифікацію та комплексні стандарти інформаційної безпеки. Україні варто посилити кіберзахист муніципальних платформ, впровадити багаторівневу систему автентифікації.

5. ВИСНОВКИ

Проведений огляд-аналіз законодавчих актів України, що визначають правовову базу цифровізації публічного упраління сучасних міст виявив, що цифровізація публічного муніципального управління в Україні у правовому аспекті являє собою комплексний процес, який поєднує впровадження сучасних інформаційних технологій із нормативно-правовим забезпеченням діяльності органів місцевого самоврядування. Загалом правова база цифровізації публічного муніципального управління виступає фундаментом для підвищення прозорості, ефективності та підзвітності місцевої влади, створюючи передумови для стійкого розвитку громад, інноваційного управління та активної взаємодії органів влади з населенням у цифровому середовищі.

Зазначено, що порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволяє визначити ключові напрями вдосконалення українських муніципальних систем: запровадження єдиної цифрової ідентифікації для доступу до всіх сервісів, розвиток інтерактивних платформ електронної демократії, створення комплексних смарт-систем управління інфраструктурою та підвищення стандартів кібербезпеки. Це дасть змогу підвищити ефективність місцевого самоврядування, зміцнити довіру громадян до органів влади та створити передумови для сталого і інноваційного розвитку українських міст

Список літератури

[1] Квітка С., Новіченко Н., Гусаревич Н., Піскоха Н. та ін. Перспективні напрямки цифрової трансформації публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 4. Т. 8. С. 129-146..

[2] Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text (дата звернення: 12.09.2025)